

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Quæstio I. An accidentia panis & vini maneant in Eucharistiâ, & quomodo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

DISPUTATIO QUARTA.

De Accidentibus seu Speciebus Sacramentalibus.

QUÆSTIO I.

An Accidentia panis & vini maneant in Eucharistia, & quomodo?

ICO I. In Eucharistia remanent accidentia sensibilia panis & vini. Est de fide ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. & refertur Cap. Firmiter de Summa Trinit. & Concilio Constantiensi sess. 8. & Florentino in Decreto Armenis, & Tridentino sess. 13. c. 1. & can. 2. Idemque similiter patet experientia, quæ tam evidenter docet manere accidentia realia panis & vini, quam quod ulla talia accidentia dentur.

Nihilominus refertur à Joanne Poncio d. 44. q. 9. Auctor quidam modernus suppresso nomine, qui conatus fuit probare accidentia illa non manere, sed simul cum substantia panis & vini definere, manentibus dumtaxat speciebus intentionalibus eorumdem accidentium à Christo conservatis, aut ipsomet Christo se visui offerente instar panis & vini ratione accidentium similium in ipso reperorum. Quæ tamen sententia veluti repugnans communi Theologorum, immo Christianorum sensui circa hoc mysterium, prout etiam ipsi Hæretici doctrinam Catholicorum intellexerunt, merito ab eodem Poncio reprobatur tamquam temeraria: ac veluti repugnans communi sensui Ecclesiæ, conclusionique Theologicæ, reprobatur tamquam erronea: nec non veluti repugnans definitioni Tridentini sess. 13. can. 2. ibi: manentibus dumtaxat speciebus (quo nomine Patres Concilii, omnesque Orthodoxi intellexerunt semper accidentia sensibilia panis & vini) & Concilii Constantiensis supra, damnantis hunc articulum Joannis Wisles: Accidentia panis non manent sine subiecto, utpote contrarium communi assertioni Theologorum Catholicorum (quæ etiam exprimitur in Officio Ecclesiastico SS. Sacramenti) Accidentia sunt ibi sine subiecto; hoc, inquam, titulo etiam reprobatur à Poncio tamquam hæretica. Addo, illam evertere veritatem Transsubstantiationis, utpote consistentis in hoc, quod in locum substantiæ panis & vini sub iisdem accidentibus succedat Corpus & Sanguis Christi. Præterea Catholica veritas habet, quod Corpus Christi absque sensuum illusionem veraciter contineatur sub speciebus panis & vini; non continetur autem sub speciebus intentionalibus, quæ emittuntur ad or-

Hiermex Sum. Theol. Pars IV.

gana sensuum nostrorum. Quæ etiam non manent sine subiecto; sed in aere, vel sensu ipso, v. g. oculo, subiectantur.

Dices: Nulla dantur accidentia distincta à substantia quæ vel divinitus quidem va-

leant sine substantia existere: quin potius omne ejusmodi est substantia, non accedens. Ita Cartesius ejusque Affectus (qui etiam Lovanii nuper non deerant inter Philosophiæ aut Medicinæ Professores) asserentes proinde omnes sensibiles corporis affectiones non esse, nisi meras habitudines sive putos modos. Resp. hanc ipsam doctrinam esse in terminis clarissimis Joannis VVicles, pro ut ad oculum patet inspicienti ejus verba quæ fusè allegat Thomas Waldensis Carmelita Tomo 2. de Sacramentis cap. 78. quem hortatur Martini V. (qui opus commendat in Brevis eadem præfixo) paucis post Concilium Constantiense annis absolvit; & ex eo noster Sichen Tract. 5. Physica disp. 1. q. 1. Quocirca dum idem Concilium damnavit hunc articulum, Accidentia panis non manent sine subiecto, definivit eo ipso contradictorium, quod scilicet maneant, adeoque quod fuerint & sint accidentia, etsi post consecrationem sine substantia panis. Quod & definivit postea Tridentinum sub nomine specierum, quas ait dumtaxat manere. Quo etiam utitur Concilium Lateranense sub Innocentio III. definiens c. 1. Verum Christi Corpus & sanguinem in Sacramento Altaris sub speciebus panis & vini veraciter contineri, transsubstantiatis pane in Corpus & vino in sanguinem potestate divina.

Nec responderi potest juxta opinionem imaginabilem (quam uti talem refert Petrus Alliaccensis, aliàs Cardinalis Cameracensis, in 4. q. 6. a. 3.) accidentia quidem esse sine subiecto, si dentur distincta à substantia panis, verè tamen talia non dari, ut proinde determinatio Ecclesiæ debeat intelligi sub conditione, quod sint species accidentales distinctæ à substantiis. Sed si non sint tales, sensus est: sub specie, id est, ubi apparet esse panis, & ubi prius erat. Quam opinionem quidem improbat, non tamen audeat hæresis damnare, eò quod solum per probabilem consequentiam inferatur ex transsubstantiatione panis, & principio communiter apud Peripateticos recepto (cujus oppositum tenens non esset propter hoc tamquam hæreticus habendus) quod accidentia panis sint alia ab ejus substantia.

Contra enim facit, quod accidentia remanere sine subiecto, sit absolute definitum

Præcluditur Bb nitum

Optimo Car.

Eadem qua VVicles.

Confunditur.

Essuatum.

Præcluditur.

1. In Eucharistia remanent accidentia sensibilia panis & vini. Est de fide ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. & refertur Cap. Firmiter de Summa Trinit. & Concilio Constantiensi sess. 8. & Florentino in Decreto Armenis, & Tridentino sess. 13. c. 1. & can. 2. Idemque similiter patet experientia, quæ tam evidenter docet manere accidentia realia panis & vini, quam quod ulla talia accidentia dentur. Nihilominus refertur à Joanne Poncio d. 44. q. 9. Auctor quidam modernus suppresso nomine, qui conatus fuit probare accidentia illa non manere, sed simul cum substantia panis & vini definere, manentibus dumtaxat speciebus intentionalibus eorumdem accidentium à Christo conservatis, aut ipsomet Christo se visui offerente instar panis & vini ratione accidentium similium in ipso reperorum. Quæ tamen sententia veluti repugnans communi Theologorum, immo Christianorum sensui circa hoc mysterium, prout etiam ipsi Hæretici doctrinam Catholicorum intellexerunt, merito ab eodem Poncio reprobatur tamquam temeraria: ac veluti repugnans communi sensui Ecclesiæ, conclusionique Theologicæ, reprobatur tamquam erronea: nec non veluti repugnans definitioni Tridentini sess. 13. can. 2. ibi: manentibus dumtaxat speciebus (quo nomine Patres Concilii, omnesque Orthodoxi intellexerunt semper accidentia sensibilia panis & vini) & Concilii Constantiensis supra, damnantis hunc articulum Joannis Wisles: Accidentia panis non manent sine subiecto, utpote contrarium communi assertioni Theologorum Catholicorum (quæ etiam exprimitur in Officio Ecclesiastico SS. Sacramenti) Accidentia sunt ibi sine subiecto; hoc, inquam, titulo etiam reprobatur à Poncio tamquam hæretica. Addo, illam evertere veritatem Transsubstantiationis, utpote consistentis in hoc, quod in locum substantiæ panis & vini sub iisdem accidentibus succedat Corpus & Sanguis Christi. Præterea Catholica veritas habet, quod Corpus Christi absque sensuum illusionem veraciter contineatur sub speciebus panis & vini; non continetur autem sub speciebus intentionalibus, quæ emittuntur ad or-

nitum in Concilio Constantiensi: cui etsi Auditor præfatus interfuerit, pluribus tamen ante illius celebrationem annis juxta *Spondanum* fuerat ob illustrem doctrinam scriptis suis vulgatam assumptus ad Purpuram, ante eam & infulam Episcopalem existens Doctor celebris Parisiis. Estque relata ab eo opinio ipsius *Wicel* damnati, ut patet ex *Waldensi supra c. 78.* Oppositum quoque non solum per probabilem, sed etiam evidentem ac irrefragabilem consequentiam inferri poterat ex determinatione Ecclesiæ (quam respicit *Alliacensis*) in Concilio *Lateyanensi*, sive in ea continebatur veritas de accidentibus sine subjecto remanentibus: sub quibus sive sub speciebus contineri veraciter Corpus Christi, transubstantiato pane ibidem definitur; quod aperte falsum foret, si species sive accidentia non sint. Ut proinde etiam ante Concilium *Constantiense* hanc mentem & fidem Catholicorum agnovit ipse *Wicel* (quem ante *Constantiense* veluti novæ hæresis fabricatorem *Waldensis* impugnat) 2. parte *serm. 58.* dicens: *A tempore Innocentii III. nescitur, utrum Catholicè, an hereticè semiebat: ad unam tamen cogatur obedientiam illius Ecclesiæ tanquam fidem, quod credatur accidens esse sine subjecto in hoc Sacramento; ut refert Waldensis Tom. 2. de Sacram. cap. 76.* Idcirco totus ibidem & in præcedentibus ac sequentibus est, ut ostendat hanc veritatem contra *Wicel*, qui (ut ait *cap. 71.* in principio) *calumniatur fideles quia accidens sine subjecto ponunt esse de fide.*

4. Nec ob hoc canonizatur *Porphyrus* aut *Aristoteles* (uti subannat *Wicel* renovans errorem *Parmenidis* & *Anaxagoræ*) sed veritas divinitus inspirata, ut respondet *Waldensis*. Aliàs pariter esset decidendus *Apostolus*, quod voluerit canonizare *Epimenidem*, aut hemistichium *Callimachi*; ad *Titum 1.* in verbis: *Cretenses semper mendaces; aut senarium Menandri, ex quo 1. Cor. 15.* dicit: *Corrumpunt bonos mores colloquia mala; aut apud Athenienses Aratum ex quo Act. 17.* allegat: *Ipsius enim, Dei, & genus sumus; ut rectè Waldensis sup.*

5. Instabis: *Wicel* idcirco damnatus est, quod substantiam panis diceret in Sacramento remanere; unde consequens erat, illius accidentia non remanere sine subjecto. Resp. *Wicel* principaliter sustulisse veritatem Corporis Christi in Sacramento Altaris cum Sacramentariis, ut patet ex *Waldensi supra c. 52.* Deinde asseruisse substantiam panis manere sine conversione seu transubstantiatione; in quo proinde damnatur à *Constantiensi*. In quo præterea specialiter & distinctè damnatur articulus, de quo in præfati: *Accidentia non manent sine subjecto*, eo quod conaretur serpens iste venenum suum diffundere &

mysterium oppugnare, argumento assumpto ex impossibili separatione & existentia accidentium sine subjecto seu substantiâ: quem proinde tanquam hæreticum & in Concilio *Constantiensi* damnatum impugnat *Waldensis* per multa capita, ostendens quoque distinctionem accidentium à substantia ex Philosophis & Patribus. Quam expugnare nequit aut ledere Catholicorum Philosophorum inter se de nonnullis qualitatibus, an sint vere qualitates, adeoque à substantia distinguantur, dissensio dum inter se de infinita Articuli determinati veritate concordant; tamen distinguendis semper saveat magis determinatio ipsa Concilii.

Quod attinet accidentia absoluta occulta seu insensibilia, quæ scilicet nequidem ratione effectus sub sensum seu experientiam cadunt, in primis non satis constat, an in substantiis corporeis aliqua sint talia. Et iis admittis, non est pariter certum, an in Eucharistia maneat vel non. Quamvis enim *Tridentinum* supra definit remanere dumtaxat species, hoc est, accidentia sensibilia, particula tamen exclusiva ibi non excludit cetera accidentia, sed solum substantiam panis & vini, ut ex scopo & contextu *Tridentini* patet. Deinde de puri modi seu accidentia modalia, quæ inhærent ipsis Speciebus, utique manent: adeoque similiter salvo *Tridentino* manere possunt accidentia absoluta insensibilia. Horum præterea permanetia non repugnat uneri eucharistico: ut proinde merito credi possit ea per consecrationem seu præsentiam Christi non destrui. Quamvis hoc ipsum non sit revelatum: nisi quis etiam illa putet significari in *Tridentino* nomine specierum panis & vini. Quod quidem non credo. Accidentia verò relativa in substantia panis & vini immediate fundata, uti & modi, si qui dentur à relationibus distincti, necessarîo pereunt per reunte panis & vini substantiâ, cum essentialiter ab ea dependeat. Neque illorum permanentia alicubi in Doctrina revelata fundatur.

Dico II. Accidentia post consecrationem remanentia existunt sine subjecto. Est de fide ex Concilio *Constantiensi* sess. 8. ubi damnatur hæc propositio *Joannis Wicel*: *Accidentia panis non manent sine subjecto in eodem Sacramento, & Tridentino sess. 13. can. 2.* ubi definitur post consecrationem nihil substantiæ panis aut vini remanere, sed solas species; adeoque sine subjecto: cum enim non inhæreant substantiæ panis & vini, quæ desit, nec possint inhære corpori Christi glorioso; sequitur manifestè, quod permaneant sine subjecto.

Est autem Conclusio vera, intellecta de omnia

4. *Diffa Phi.*
lofophorum
qualiter
canonizentur
inter-
rum.

5. *Effugium*
aliud.

Præcindi-
tur.

omnibus accidentibus Eucharisticis. Non enim prodest, quod haberent subiectum accidentale immediatum, nisi hoc ulterius sustentaretur. Sicut non prodest domui, quod tectum fulciatur parietibus, nisi hi fundamenta firmo innitantur. Unde si hoc dicitur, & domus persistat, dicitur ipsa stare sine fulcramento aut sustentaculo. Nilque aliud intendit Concilium Constantiense docens contra Wiclef, quod desinat substantia panis, quae accidentia sustentat, utensque verbis ipsius S. Thomae, qui tamen non intelligit, quod sint omnia accidentia extra omne subiectum, immo docet contrarium; sed esse omnia extra subiectum ultimum seu substantiale. Et quidem non omnia esse extra omne subiectum accidentale, non potest dubitari ab illis, qui admittunt relationes & puros modos: nam ipsae species habent suas relationes, praesentias, & modos; quae tunc inhaerent ipsis speciebus tamquam subiectis.

An vero accidentia absoluta seu species sint extra subiectum etiam accidentale, non dependet a principiis fidei, sed est ex principiis Philosophiae deducendum. Nam vel remanet quantitas, vel non. Si non remaneat, utpote indistincta a substantia seu materia prima panis (quod est probabilissimum) patet species esse extra omne subiectum accidentale: nam illud deberet esse quantitas, sed haec non manet, ut supponitur, ergo. Si remaneat (prout habet probabilissima & recepta doctrina praecipuorum Theologorum fundata in extensione impenetrabili seu quantitativa specierum; quam tamen Nominales & alii refundunt in Deum sic occultantem Mysterium) adhuc incertum est: nam incertum plane est, an dum adest quantitas, accidentia seu qualitates sensibiles subiectentur in ipsa, an vero immediate in forma, an in ipso composito. Et quidem quodlibet horum trium tenent probati Auctores. Primum quoque accommodatum est, quo facile plura explicentur fieri extra miraculum; quando videlicet species calefiunt, frigesunt &c. Quamvis mirum videatur, quod in quantitate, & per eam in materia huiusmodi accidentia subiectarentur, & non potius in forma aut composito, cui sunt connaturalia, aut unde emanant, prout frigus v. g. est forma connaturaliter emanat. Neque majus apparet fundamentum subiectandi accidentia in quantitate, quam in gravitate vel levitate, supposita utrobique distinctione illarum reali a substantia, ut arguit Arriaga d. 38. n. 5. & 14. Quorum tamen, quoniam philosophica

sunt, ampliorem discussionem Philosophis relinquimus.

DICO III. Accidentia non accipiunt in hoc Sacramento alium modum positivum existendi, praeter potentiolem sive sublimiorem Dei concursum, quo extra subiectum conservantur. Ita Scotus d. 12. q. 1. n. modo pos. 4. & 24. & q. 6. n. 14. Lessius, Soto, Arriaga vivo eis su. & plerique alii contra Suarez & alios. Probat: quia illa ratio existendi extra subiectum ex nullo capite apparet impossibilis, & est commodior ac facilis explicatu; ergo est asserenda. Confirmatur: quia modus positivus, quem Alii statuunt, vel esset substantialis, vel accidentalis: si substantialis, contra naturam addetur accidenti: si accidentalis, ipsemet postulabit inesse subiecto, nec sine illo existere poterit magis, immo minus, quam accidens cui ponitur superaddi. Deinde si esset substantialis, ipse potius exigeret esse subiectum accidentium, quam in his subiectari; adeoque haec non essent sine subiecto: si accidentalis, nimis esset imbecillis ad sustentandum accidentia.

Addo tamen, non videri improbabilem quorundam Doctorum Sententiam, qui censent corpus Christi sustentare species, non quidem tamquam subiectum, sed instar meri termini. Eo fere modo, quo docuimus in Tract. de Incarnatione d. 1. qu. 1. Verbum posse uniri accidenti, non ut ab hoc informetur, sed ut ipsum instar meri termini substantialis sustentet. Estque haec Opinio etiam satis commoda ad explanationem transsubstantiationis. Nihilominus non est necesse illam adstruere: possibilitas enim non infert factum. Et sine ea obvio magis modo explicatur mysterium, & congrue ad locutiones Patrum. Potius quoque dicitur, accidentia esse sine sustentaculo creato, solumque a Deo sustentari.

Quod autem specialis & sublimior Dei concursus saltem requiratur, est communis opinio Doctorum. Quae probatur: tum quia sic saltem suppleri debet causalitas materialis substantiae panis & vini, a quibus accidentia prius sustentabantur: tum quia si eodem plane concursu posset accidens conservari intra & extra subiectum, posset consequenter per vires naturae etiam poni extra subiectum, sed iusto Dei extrinseco decreto: adeoque nullum interveniret miraculum, praeterquam suspensio decreti extrinseci; quo Deus ordinavit ad positionem talium formarum extra subiectum, non concurrere: quod omnino falsum apparet.

Dices: Subiectum exercet in accides causalitatem tantum materiale, quam Deus nequit supplere; adeoque impertinens aut certe insufficientis est specialis Dei concursus. Resp. Deum quidem non posse causalitatem materiale in eodem genere cau-

IO. Accidentia in Sacramento existunt sine modo positivo eis su. per addita.

II. Sustentatio a Deo per specialem concursum.

Qualiter possit Deus

*Supplere
causalitatem
causae
materialis.*

sa supplere, componendo per se instar materiae aliquid totum, aut per susceptionem accidentis illud sustentando: posse tamen illam supplere in genere causae efficientis; praesertim quando agitur de causalitate, non secundum quam ex materia aliquid componitur, sed tantum secundum quam forma ab ea sustentatur. Poterit itaque Deus illam supplere per majorem concursum effectivum, praestando totum id, quod forma accipiebat à materia sive subiecto sustentante. Nec mirum: cum etiam subiecti approximatio aliaque conditiones, quae actionem agentis reddunt faciliorem, possint in alio genere causae per intensionem virtutis & majorem conatum sive concursum agentis suppleri; quantumvis ad genus causae materialis soleant revocari.

Q U A E S T I O II.

Quomodo Accidentia panis & vini possint agere, & recipere mutationes?

12.
*Accidentia
possunt in
Sacramento
agere eadem
que extra.*

DICO I. Accidentia panis & vini possunt in Sacramento exercere easdem operationes; tam reales, quam intentionales, quas poterant exercere, dum erant in subiecto. Ita Theologi communiter. Et patet experientia: nam immutant sensum, dum videntur, tanguntur &c. disponunt effectivè ad novae substantiae generationem, alterantque corpori vicina. Ratio est: quia existentia in subiecto non aliter est ipsis necessaria ad agendum, quam quantum est eis necessaria ad existendum: cum ergo hic sine subiecto quantitativè existant, possunt etiam sine illo agere; quandoquidem sint principium totale actionis accidentalis sibi propriae. Quod addo: nam actionem substantialem exercere non possunt extra subiectum, uti nec in subiecto: cum nullum accidens ob sui imperfectionem possit producere substantiam; ut rectè Scotus & alii passim docent. Unde etiam ad productionem substantiae disponant, peracta tamen dispositione Deus illam producit, supplendo defectum substantiae absentis. Quod etiam facere videtur, quando accidentia Eucharistica alterata reducuntur ad statum naturalem: si enim forma substantialis panis & vini foret praesens, in eam esset restauratio illa referenda, & non in accidentia, adeoque ipsa absente est referenda in Deum. Hac proinde ratione vinum consecratum, si nimium calefiat, reducitur ad illam temperiem, quam naturaliter exigit.

13.
*Moventur
localiter,*

DICO II. Qualitates Eucharisticae possunt etiam moveri localiter, sicut dum suberbat substantia; ut patet experientia. Nam ratione quantitatis aut quantitativè ex-

ensionis remanentis sunt impenetrabiles; ideoque possunt ab agente naturali suscipere quemlibet motum localem. Idem est de quavis alia alteratione, ut calcificatione, frigidatione &c. Et quidem ea naturaliter fit, supposito semel cum communiorentia subiecto communi, & immediato accidentium quantitate: quae proinde sufficit, ut in ea qualitates subeant alterationes secundum intensionem & remissionem, in primo secundum intensionem & defensionem. Unde tunc non sunt necessariae operationes creativae: cum alioquin dicendum foret in alia opinione, speciebus ad ignem v. g. applicatis, calorem in illis à solo Deo produci per creationem ad praesentiam ignis. Quod equidem sine gravi incommodo admitti posset in hoc mysterio miraculis pleno: in quo ut gratis recurreretur ad miraculum, deberet antecedenter seu independentè ab illo ostendi necessitas distinguendi quantitativè in omni substantiae corporeae à materia: à qua alioquin optimè intelliguntur provenire ea, quae quantitativè describuntur; ut arguit *Arriaga disp. 8. sect. 2.* addens, etsi distincta esset, non tamen fore subiectum accidentium. Quod satis probabilè videtur.

DICO III. Qualitates Eucharisticae similiter possunt ratione quantitativè extensionis aut ipsius quantitatis remanentis, uti & ipsa quantitas, frangi sive dividi, & uniri, vel per appositionem augeri, item rarefieri & condensari. Quae omnia patent ab experientia.

Sed difficultas est, quomodo haec fiant virtute naturali: cum in primis per divisionem resultant novi termini quantitatis finientes, à subiecto separati, & per unionem novi termini copulantes, prioribus finientibus destructis; qui proinde destruantur per annihilationem, reliqui autem producantur per creationem: quae videntur superare virtutem agentis naturalis. Resp. tamen illos terminos (si denatur) satis intus dependere à partibus quantitatis, quas terminant aut copulant, ut propterea non censeantur praesentes annihilari, vel noviter ex ipsis partibus quantitatis resultantibus creati. Si quis tamen omnino velit, hos terminos exigere pro subiecto connaturali correspondentes terminos seu puncta substantiae, adeoque in proposita quaestione casu creati vel annihilari, nolim multum contendere de re abstracta, & in fundo ipso (an scilicet tales termini denatur) incertissimam, minimamque utilitatis.

Major est difficultas de condensatione & rarefactione: praesertim quia vix explicari potest, in quo istae mutationes consistant. Ideoque de illis Scotus manit valde irresolutus. Dico equidem, si in rarefactione acquiratur nova quantitas totalis vel